

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ 2563

เทศบาลตำบลเคียนซา อำเภอกะเนียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเกษตรกรรม (การทำเกษตรแบบผสม)

ชื่อ นายสวัสดิ์ เพชรสงค์ อายุ 73 ปี บ้านเลขที่ 18/2 หมู่ที่ 1 ตำบลเคียนซา อำเภอกะเนียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เป็นมีความรู้ความสามารถ ด้านการทำไร่สวนผสม ในสวนทุเรียน ปลูกผัก ปลูกกล้วย ปลูกกาแฟ และต้นโกโก้ ผสมการเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง การปลูกพืชผักสวนครัว การปลูกพืชผักสมุนไพร การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เป็นเกษตรกรตัวอย่างที่ทำการเกษตรแบบพอเพียงไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ยึดหลักการทำเกษตรตามรอยพ่อของแผ่นดิน เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลที่สนใจในพื้นที่

2. **ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทำไช้ดักปลา)**

ชื่อ นายสมคิด เนืองเยาว์ อายุ 90 ปี บ้านเลขที่ 52/1 หมู่ที่ 1 ตำบลเคียนซา อำเภอกะเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84260

การทำไช้ดักปลา

ความสำคัญ >>>

การทำไช้ดักปลาเป็นการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยใช้วัสดุธรรมชาติ (ไม้ไผ่) ที่หาได้ในหมู่บ้าน โดยนำไม้ไผ่มาสานเป็นไช้ นำมาใช้ในการดักหาปลาตามทุ่งนา แม่น้ำลำคลอง เพื่อนำมาเป็นอาหารเพื่อการยังชีพในครัวเรือน หากเหลือจากนั้นก็นำไปแจกจ่ายหรือนำไปขายให้คนในชุมชน

วัสดุ

1. ไม้ไผ่ (ตอก)
2. มีด

ประโยชน์

1. เป็นเครื่องมือในการทำมาหากิน เพื่อการยังชีพได้
2. ไช้ดักจับปลาเพื่อมาประกอบอาหาร
3. เพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในครอบครัวและชุมชน

วิธีการทำไช้ดักปลา

1. จักไม้ไผ่เป็นเส้นเล็ก (ตามความเหมาะสม)
2. นำเส้นไม้ไผ่ที่เตรียมไว้ มาสานเริ่มที่ก้นไช้โดยสาน 5 เส้นแบบ

สลับก้น

3. เมื่อสานก้นไช้เสร็จก็หักมุม เพื่อสานตัวไช้ ลักษณะ เป็น

ทรงกระบอก ความยาวตามความเหมาะสม

4. นำเส้นไม้ไผ่มาสานอีกส่วน เรียกว่าปากไซ เพื่อนำมาใส่ ด้านหน้าของไซ เพื่อป้องกันไม่ให้ปลาที่ตกได้หนีออก
5. เมื่อสานครบทุกส่วนก็นำไปรมควันไฟ เพื่อป้องกัน ด้วมอดกิน และเพื่อความแข็งแรง

3. ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการแพทย์ แผนไทย (ชาจันทน์กะพ้อ)

ชื่อ นายชำนาญ พิมลอย อายุ 53 ปี บ้านเลขที่ 54/2 ม.1 ตำบล
เคียนซา อำเภอกะเปือย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นายชำนาญ พิมลอย ผู้มีความสนใจทำการศึกษาค้นคว้าการแปรรูป
สมุนไพร เล่าว่า เริ่มจากการสังเกตภายในบริเวณพื้นที่บ้านของตนเองนั้นมี ต้น
จันทน์กะพ้อ ที่เป็นต้นไม้ขึ้นชื่อของอำเภอกะเปือย มีอยู่เยอะมาก และไม่ได้
นำมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร บ้างถูกปล่อยให้ทิ้ง โดยเปล่าประโยชน์ที่ ซึ่ง ต้น
จันทน์กะพ้อ เป็นต้นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ มีดอกส่งกลิ่นหอม ในช่วงเดือน
มีนาคม- เมษายน ของทุกปี นั้น จึงคิดว่า ดอกและใบ ของต้นจันทน์กะพ้อ
น่าจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ จึงลองนำมาทดลองแปรรูปทำเป็น
ชาสมุนไพรเพื่อเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ และลองเอาดอกจันทน์กะพ้อมาทำเป็น
เครื่องหอมเพื่อใช้ดับกลิ่น และมาทำเป็นน้ำหอมกลิ่นดอกจันทน์กะพ้อ ปรากฏว่า
ได้ผลตอบรับที่ดี และจากการศึกษาพบว่า ต้นจันทน์กะพ้อ เป็นสมุนไพรที่มี
ประโยชน์มีสรรพคุณ ดอกใช้ผสมกับยาอื่นปรุงเป็นยาหอมแก้ลม บำรุงหัวใจ ช่วย
แก้สันนิบาต แก้ลมวิงเวียน ช่วยขับลม ช่วยแก้เสมหะ ช่วยบรรเทาอาการของ
โรคบางชนิด ล้างสารพิษ ระบบย่อยอาหารดีบ่อน ไต กระเพาะปัสสาวะ ให้
ทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้าน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (การเพาะต้นจันทน์กะพ้อ)

ชื่อ นายนิคม สามงามพุ่ม อายุ 71 ปี บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 1 ตำบลเคียนซา อำเภอกะเปอร์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นายนิคม เล่าว่า จันทน์กะพ้อเป็นไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง (สูงประมาณ 5-15 เมตร) เป็นต้นไม้ประจำถิ่นของบ้านเรา ขึ้นอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะในสวนน้ำจันทน์กะพ้อ ซึ่งมีพื้นที่กว้าง ประมาณ 200 กว่าไร่ ต้นจันทน์กะพ้อเป็นต้นไม้ค่อนข้างตรง เปลือกเกลี้ยง เรือนยอดเป็นพุ่มหรือกว้างใบเป็นใบเดี่ยวรูปรียาว ขนาดยาว 7-9 เซนติเมตร กว้าง 2-3 เซนติเมตร สีเขียวเข้ม เรียงตัวแบบเวียนไปตามกิ่งห่าง ๆ กัน ดอกออกตามกิ่งเป็นช่อเล็ก ๆ ทยอยบานครั้งละ 1-2 ดอก แต่มักจะมีช่อหลายช่อเป็นกระจุกและเรียงเป็นระยะ ๆ ตามกิ่งดอกขนาด 1.2-1.5 เซนติเมตร มีกลิ่นหอมไปทั่วพื้นที่ กลีบเลี้ยงมีขนสีน้ำตาลกลีบดอกเรียงเวียนซ้อนเกยกันเล็กน้อย ด้านในสีขาวนวลหรืออมชมพู ด้านนอกมีแถบแคบ ๆ มีขนละเอียดสีน้ำตาลอมแดง กลิ่นหอมแรง ออกดอกในช่วงเดือนมกราคม-เมษายน

การดูแล และ ขยายพันธุ์

จันทน์กะพ้อชอบขึ้นอยู่ตามริมน้ำ บริเวณที่มีน้ำท่วมหรือน้ำหลาก ชอบอยู่กลางแจ้งที่มีความชื้นในอากาศค่อนข้างสูง โดดเช้า ปลูกลี้นค่อนข้างยาก ถ้าแดดจัดหรือลมแรงใบจะไหม้ ปัจจุบันจึงพบเห็นจันทน์กะพ้อน้อยลง

สำหรับการขยายพันธุ์จันทน์กะพ้อนั้นทำโดยเพาะเมล็ด ใช้เวลาเพียง 1 เดือนรากก็เริ่มงอกแทงออกมา เมื่อดันกล้าอายุ 1 ปี จะมีความสูงประมาณ 30 เซนติเมตร และมีใบ 4-7 ใบในปีที่ 2 ต้นกล้าจะเจริญอย่างรวดเร็วและสูงประมาณ 1 เมตร ในช่วงนี้ถ้าปลูกลงในกระถาง ควรเปลี่ยนกระถางให้มี

ขนาดไม่ต่ำกว่า 10 นิ้ว หรือถ้าปลูกลงดินจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีทรงพุ่มแผ่กว้าง เมื่ออายุ 5-7 ปี จะมีความสูง 2.5-5 เมตร และเริ่มออกดอก

5. ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปกรรม (การรำโนราห์)

ชื่อ นางเกษนิย์ อุ่นคงทอง อายุ 50 ปี บ้านเลขที่ 155/2 หมู่ 1 ต. เคียนซา อ.เคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โนรา เป็นการรำร่าตามแบบฉบับของชาวปักษ์ใต้ มีการขับร้อง ประกอบดนตรี อันได้แก่ กลอง ทับ โหม่ง ฉิ่ง ปี่ และแตระ ซึ่งเป็นต้นฉบับในการเล่นละครชาตรีมาแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ มีผู้รู้บางคนกล่าวว่าการรำโนราห์จะเป็นวัฒนธรรมของอินเดียมาแต่เดิม แล้วแพร่หลายเข้าสู่ชวา มลายู ในช่วงที่อาณาจักรศรีวิชัยกำลังรุ่งเรือง ถ้าพิจารณาดูท่ารำแม่บทของโนราชาตรี จะเห็นได้ว่าหลายท่าคล้ายกับ "ท่าภรรยา" ในคัมภีร์ภรรยาตนาฏยศาสตร์และคล้ายกันมากกับท่ารำในแผ่นศิลาจำหลักที่ บุโรพุทโธ ในเกาะชวาภาคกลาง นอกจากนี้วิธีการเล่นของหุ่นละครชาตรี ยังคล้ายคลึงกับละครประเภทหนึ่งของอินเดีย ซึ่งเล่นอยู่ตามแคว้นเบงกอลในสมัยโบราณที่เรียกว่า "ยาตรา" ก็ได้จากหลักฐานนี้พอจะยืนยันได้ว่า โนรา เป็นอารยธรรมของอินเดียภาคใต้ที่เข้ามาทางแหลมมลายูและภาคใต้ของไทย

อุปกรณ์และวิธีเล่น

การแสดงโนรา เป็นการเล่นที่มีทั้งการรำร่า บทร้องประกอบ ดนตรี บทเจรจา และบางทีก็มีการแสดงเรื่องด้วย เครื่องดนตรีของโนราคล้ายกับ เครื่องดนตรีของหนังตะลุง คือมี ทับ กลอง ปี่ โหม่ง ฉิ่ง และแตระ เครื่องดนตรีเหล่านี้จะใช้ประกอบจังหวะและเสียงร้องให้เข้ากันกับการรำ

การแสดงจะเริ่มด้วยการโหมโรงและกาศครู ก่อนตัวแสดงจะออกมา รำร่าหน้าเวที มีการกล่าวบทหน้าม่านที่เรียกว่า "กำพรัดหน้าม่าน" โดยใช้ลีลา กลอนหนังตะลุง ต่อจากนั้นตัวแสดงแต่ละตัวจะออกมารำร่า เสร็จแล้วเข้าไปนั่งที่พนักซึ่งแต่เดิมทำด้วยไม้ไผ่ แต่ปัจจุบันใช้เก้าอี้แทน ว่าบทร่ายแตระแล้วทำบท

“สี่โต ผันหน้า” โดยร้องบทและตีทำตามบทนั้น ๆ หลังจากรำบทร่ายแต่เสร็จแล้ว ก็จะว่ากลอนสี่ กลอนหก กลอนแปด กล่าวกับผู้ชาย หรือว่าเรื่องอื่น ๆ โดยมีลูกคู่รับ แต่หากเป็นการแข่งโนราประชันโรง ก็จะมีวิธีการซับซ้อนกว่านี้ปัจจุบัน แม้ว่าโนราไม่ได้เป็นที่นิยมแพร่หลายอย่างในอดีต แต่โนราก็เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่กลุ่มชนพื้นบ้านได้ร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นมา เพื่อสนองความต้องการของชีวิตและสังคม โนราจึงมีความผูกพันกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านมาช้านาน ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านและความเป็นไปของสังคมไว้เกือบทุกแง่ทุกมุม เพราะนอกจากโนราจะมีบทบาทในฐานะที่เป็นสื่อบันเทิงแล้ว ยังมีบทบาทในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อของชาวบ้านอีกด้วย ฉะนั้นวิถีชีวิตของชาวบ้านจึงมีความเกี่ยวข้องกับโนราอย่างแยกไม่ออก

6.ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านภาษาและวรรณกรรม (พิธีกรรมทางศาสนา)

ชื่อ นายจรัส กมลจิตรุ่งเรือง อายุ 64 ปี บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 1 ตำบลเคียนซา อำเภอกะเปอร์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้ดำเนินรายการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้โดยทำหน้าที่รับผิดชอบในด้านพิธีกรรม ประสาน ควบคุม และกำกับพิธีกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามกำหนดการ ในกรณีที่เป็นพิธีกรรมทางศาสนา จะเรียกว่า “ศาสนพิธีกรรม” ซึ่งหมายถึงผู้ทำหน้าที่ควบคุมและปฏิบัติศาสนพิธีให้ถูกต้องตามพิธีกรรมทางศาสนาตลอดจนประสานงานเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในพิธีนั้น ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

